WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)
z dnia 5 października 2006 r. *

W sprawie C-368/04

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Verwaltungsgerichtshof (Austria) postanowieniem z dnia 12 sierpnia 2004 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 24 sierpnia 2004 r., w postępowaniu:

Transalpine Ölleitung in Österreich GmbH

Planai-Hochwurzen-Bahnen GmbH

Gerlitzen-Kanzelbahn-Touristik GmbH & Co. KG

przeciwko

Finanzlandesdirektion für Tirol

* Język postępowania: niemiecki.

Finanzlandesdirektion für Steiermark

Finanzlandesdirektion für Kärnten,

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: A. Rosas, prezes izby, J. Malenovský, S. von Bahr, A. Borg Barthet i U. Lõhmus, sędziowie,

rzecznik generalny: F.G. Jacobs,
sekretarz: K. Sztranc, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 14 września 2005 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Transalpine Ölleitung in Österreich GmbH i Planai-Hochwurzen-Bahnen GmbH przez W. Arnolda, Rechtsanwalt,

— w imieniu Republiki Austrii przez H. Dossiego, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez V. Kreuschitza i V. Di Bucciego, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 29 listopada 2005 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 88 ust. 3 zdanie ostatnie WE.

2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach trzech sporów między, po pierwsze, spółką Transalpine Ölleitung in Österreich GmbH (zwaną dalej „TAL") i Finanzlandesdirektion für Tirol, po drugie, spółką Planai-Hochwurzen-Bahnen GmbH (zwaną dalej „Planai") i Finanzlandesdirektion für Steiermark i po trzecie, między spółką Gerlitzen-Kanzelbahn-Touristik GmbH & Co. KG (zwaną dalej „Gerlitzen") i Finanzlandesdirektion für Kärnten, w przedmiocie zwrotu podatku energetycznego.

Ramy prawne

Prawo wspólnotowe

3 Artykuł 88 ust. 3 WE stanowi:

„Komisja jest informowana, w czasie odpowiednim do przedstawienia swych uwag, o wszelkich planach przyznania lub zmiany pomocy. Jeśli uznaje ona, że plan nie jest zgodny ze wspólnym rynkiem w rozumieniu artykułu 87, wszczyna bezzwłocznie procedurę przewidzianą w ustępie 2. Dane państwo członkowskie nie może wprowadzać w życie projektowanych środków, dopóki procedura ta nie doprowadzi do wydania decyzji końcowej".

4 Rozporządzenie Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania art. [88 WE] (Dz.U. L 83, str. 1) normuje praktykę, rozwiniętą zgodnie z orzecznictwem Trybunału przez Komisję Wspólnot Europejskich w zakresie badania pomocy państwa. Na podstawie art. 30 tego rozporządzenia, weszło ono w życie w dniu 16 kwietnia 1999 r.

5 Artykuł 14 ust. 1 rozporządzenia nr 659/1999 przewiduje:

„W przypadku gdy podjęte zostały decyzje negatywne w sprawach pomocy przyznanej bezprawnie, Komisja podejmuje decyzję, że zainteresowane państwo członkowskie podejmie wszelkie konieczne środki w celu windykacji pomocy od beneficjenta [...]. Komisja nie wymaga windykacji pomocy, jeżeli byłoby to sprzeczne z ogólną zasadą prawa wspólnotowego".

Prawo krajowe

6 W związku z reformą podatkową i w ramach ustawy o dostosowaniu strukturalnym (Strukturanpassungsgesetz) z dnia 30 kwietnia 1996 r. (BGBl. I, 201/1996) Republika Austrii przyjęła, opublikowała i wprowadziła w życie jednocześnie trzy ustawy, a mianowicie:

— ustawę dotyczącą podatku od energii elektrycznej (Elektrizitätsabgabegesetz, dalej zwaną „EAG");

— ustawę dotyczącą podatku od gazu ziemnego (Erdgasabgabegesetz, dalej zwaną „EGAG");

— ustawę dotyczącą zwrotu podatku energetycznego (Energieabgabenvergütungsgesetz, dalej zwaną „EAVG").

7 EAG przewiduje opodatkowanie dostawy i zużycia energii elektrycznej. Na podstawie § 6 ust. 3 tej ustawy dostawca energii elektrycznej przerzuca podatek na odbiorcę.

8 EGAG przewiduje analogiczne uregulowania w odniesieniu do dostawy i zużycia gazu ziemnego.

9 EAVG przewiduje częściowy zwrot podatku energetycznego obciążającego energię elektryczną i gaz ziemny zgodnie z EAG i EGAG. Na podstawie § 1 ust. 1 tej ustawy wspomniany podatek należy zwrócić na wniosek [zainteresowanego], jeżeli łącznie przekracza on 0,35% wartości produkcji netto użytkownika energii. Kwota zwrotu jest wypłacana po potrąceniu kwoty w maksymalnej wysokości 5000 ATS (363 EUR).

10 Jednakże na podstawie § 2 ust. 1 EAVG, zmienionej ustawą o zmianie prawa podatkowego z 1996 r. (Abgabenänderungsgesetz) z dnia 30 grudnia 1996 r. (BGBl. I, 797/1996), do zwrotu podatku energetycznego uprawnione są jedynie przedsiębiorstwa, w odniesieniu do których stwierdzono, że ich głównym przedmiotem działalności jest produkcja dóbr materialnych.

Okoliczności poprzedzające postępowanie przed sądem krajowym

11 W następstwie skarg na odmowę zwrotu podatku energetycznego, wniesionych przez przedsiębiorstwa, których głównym przedmiotem działalności nie jest produkcja dóbr materialnych, Verfassungsgerichtshof postawił Trybunałowi pytania prejudycjalne, przede wszystkim w celu ustalenia, czy przepisy EAVG stanowiły pomoc państwa w rozumieniu art. 87 WE.

12 W wyroku z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie C-143/99 Adria-Wien Pipeline i Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke (Rec. str. I-8365) Trybunał orzekł:

„Środki krajowe przewidujące częściowy zwrot podatku energetycznego obciążającego gaz ziemny i energię elektryczną jedynie na rzecz przedsiębiorstw, które udowodnią, że ich głównym przedmiotem działalności jest produkcja dóbr materialnych, należy uznać za pomoc państwa w rozumieniu art. [87 WE]".

13 W następstwie tego wyroku Trybunału, Verfassungsgerichtshof w wyroku z dnia 13 grudnia 2001 r. (B 2251/97, Sammlung 15450) uchylił wydaną przez krajowy organ administracji decyzję w sprawie odmowy częściowego zwrotu pobranego podatku od energii elektrycznej.

14 Verfassungsgerichtshof uznał, że ponieważ EAVG nie została zgłoszona Komisji, zainteresowany organ administracji nie mógł oprzeć odmowy zwrotu podatku energetycznego na rzecz przedsiębiorstw, których głównym przedmiotem działalności nie była produkcja dóbr materialnych, na § 2 ust. 1 tej ustawy. Verfassungsgerichtshof stwierdził, że w ten sposób zainteresowany organ administracji dopuścił się naruszenia równoważnego z aktem podjętym arbitralnie, ponieważ naruszył on bezpośrednio stosowany zakaz z art. 88 ust. 3 zdanie ostatnie WE. Zdaniem Verfassungsgerichtshof, tego rodzaju stosowanie ustawy, niezgodne z prawem, jest równoznaczne z brakiem regulacji prawnej, a więc stanowi ono naruszenie konstytucyjnego prawa równości obywateli wobec prawa.

15 Verfassungsgerichtshof opiera swoją decyzję na obowiązku sądów krajowych, przypomnianym w pkt 27 wymienionego powyżej wyroku w sprawie Adria-Wien Pipeline i Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke i polegającym na zapewnieniu jednostkom, że z naruszenia tego postanowienia zostaną wyciągnięte wszelkie konsekwencje zgodnie z prawem krajowym, tak w odniesieniu do ważności aktów wykonawczych dla środków pomocowych, jak i w odniesieniu do zwrotu wsparcia finansowego przyznanego z naruszeniem tego postanowienia lub ewentualnych środków tymczasowych.

16 Pismem z dnia 6 grudnia 2001 r. Komisja zażądała od władz austriackich informacji w przedmiocie EAVG. Po wymianie pism i odbyciu konsultacji Komisja w dniu 22 maja 2002 r. wydała decyzję C(2002) 1890 wersja ostateczna w sprawie pomocy nr NN 165/2001 (Dz.U. C 164 z 10.7.2002, str. 4, zwaną dalej „decyzją z dnia 22 maja

2002 r.") W związku z późniejszą nowelizacją prawa austriackiego Komisja zaznaczyła, że bada pomoc udzielaną w okresie od 1 czerwca 1996 r. do 31 grudnia 2001 r. Sentencja wspomnianej decyzji brzmi następująco:

„Komisja wyraża ubolewanie nad faktem, że Austria przyznała pomoc z naruszeniem art. 88 ust. 3 WE.

Na podstawie powyższej oceny Komisja jednak stwierdza, że pomoc ta jest zgodna z art. 87 ust. 3 lit. c) WE oraz art. 4 lit. c) traktatu EWWiS".[tłumaczenie nieoficjalne, podobnie jak wszystkie cytaty z tej decyzji w niniejszym wyroku]

17 W celu dostosowania się do wyżej wymienionego wyroku w sprawie Adria-Wien Pipeline i Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke, Austria znowelizowała ustawę o zwrocie podatku energetycznego z 1996 r. za pomocą ustawy federalnej nr 158/2002, której § 6 przewiduje, że od dnia 1 stycznia 2002 r. wszystkie przedsiębiorstwa są uprawnione do zwrotu podatku od gazu ziemnego i energii elektrycznej, jeżeli łącznie przekracza on 0,35% wartości ich produkcji netto.

18 W decyzji 2005/565/WE z dnia 9 marca 2004 r. w sprawie systemu pomocy państwa stosowanego w Austrii odnośnie do rekompensaty podatku od gazu ziemnego i energii elektrycznej w latach 2002 i 2003 (Dz.U. 2005, L 190, str. 13), Komisja uznała, że zastosowanie progu 0,35% wartości produkcji netto sprzyja w konsekwencji przedsiębiorstwom energochłonnym. Komisja stwierdziła, że w odniesieniu do przedsiębiorstw, do których ustawa o zwrocie podatku energetycznego nie znajdowała zastosowania do 31 grudnia 2001 r., program pomocowy był niezgodny ze wspólnotowymi wytycznymi dotyczącymi pomocy

państwa na rzecz ochrony środowiska naturalnego oraz z innymi odstępstwami przewidzianymi w art. 87 ust. 2 i 3 WE. W odniesieniu do innego przepisu wspólnotowych wytycznych dotyczących pomocy państwa na rzecz ochrony środowiska naturalnego Komisja wyciągnęła ten sam wniosek względem przedsiębiorstw, do których ustawa ta znajdowała zastosowanie przed 31 grudnia 2001 r.

19 Uwzględniając prawdopodobieństwo, że brzmienie odpowiedzi udzielonej przez Trybunał na pytanie drugie w wyżej wymienionym wyroku w sprawie Adria-Wien Pipeline i Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke mogło prowadzić niektórych beneficjentów pomocy w dobrej wierze do przekonania, że sporne środki krajowe badane przez sąd krajowy przestaną mieć charakter selektywny, a zatem nie będą już stanowiły pomocy państwa, skoro ich zakresem zostały objęte inne sektory niż produkcja dóbr materialnych, Komisja stwierdziła, że z uwagi na szczególne okoliczności tego przypadku, windykacja [pomocy] byłaby sprzeczna z zasadą ochrony uzasadnionych oczekiwań oraz że zgodnie z art. 14 rozporządzenia nr 659/1999 nie powinna być ona wymagana.

20 W związku z pytaniami Trybunału, postawionymi Komisji w trakcie procedury pisemnej w niniejszej sprawie, dotyczącymi nieuwzględnienia w decyzji z dnia 22 maja 2002 r. progu 0,35%, Komisja przypomniała motyw 3 ust. 3 tej decyzji, który brzmi następująco:

„Komisja zwraca uwagę na fakt, że o selektywności świadczy już ograniczenie możliwości zastosowania spornego środka do przedsiębiorstw, w odniesieniu do których udowodni się, że ich głównym przedmiotem działalności jest produkcja dóbr materialnych. Komisja nie bada zatem, czy inne elementy tego środka krajowego, a w szczególności próg 0,35%, również czynią go selektywnym".

Postępowania przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

21 Pierwsza ze skarżących w postępowaniu przed sądem krajowym, czyli spółka TAL prowadzi działalność w szczególności w zakresie budowy i eksploatacji rurociągów naftowych. Zaskarżyła ona do Verfassungsgerichtshof trzy decyzje wydane przez Finanzlandesdirektion für Tirol, oddalające jej zażalenia na odmowę zwrotu podatku energetycznego za lata 1996, 1997 i 1998. Verfassungsgerichtshof uchylił wspomniane decyzje w trzech wyrokach z dnia 13 grudnia 2001 r., wskazując w uzasadnieniu na wyrok B 2251/97, który wydał w tym samym dniu w następstwie wyżej wymienionego wyroku w sprawie Adria-Wien Pipeline i Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke.

22 Finanzlandesdirektion für Tirol wydała w dniu 15 listopada 2002 r. nową decyzję w przedmiocie wspomnianych trzech zażaleń. Wskazując na nową sytuację faktyczną i prawną wynikającą z decyzji z dnia 22 maja 2002 r. uznającej pomoc za zgodną ze wspólnym rynkiem, Finanzlandesdirektion uznała, że nie była już związana decyzją Verfassungsgerichtshof i oddaliła wspomniane zażalenia. TAL zaskarżyła do sądu krajowego tę ostatnią decyzję.

23 Druga ze skarżących w postępowaniu przed sądem krajowym, czyli spółka Planai, jest przedsiębiorstwem eksploatującym liniowe koleje naziemne. Zaskarżyła ona do Verfassungsgerichtshof wydaną przez Finanzlandesdirektion für Steiermark decyzję oddalającą wniesione przez nią zażalenie na odmowę zwrotu podatku energetycznego za lata 1996 i 1997. Verfassungsgerichtshof uchylił tę decyzję w wyroku z dnia 13 grudnia 2001 r., wskazując w uzasadnieniu na wyżej wymieniony wyrok B 2251/97.

24 W następstwie uchylenia tej decyzji, Finanzlandesdirektion für Steiermark wydała w dniu 17 lipca 2002 r. nową decyzję. Uwzględniła ona decyzję z dnia 22 maja 2002 r. uznającą pomoc za zgodną z traktatem i podkreśliła, że decyzja ta miała moc

wsteczną w odniesieniu do okresu wskazanego we wniosku początkowym. W konsekwencji Finanzlandesdirektion für Steiermark oddaliła zażalenie.

25 Planai wniosła skargę do Verfassungsgerichtshof, która została jednak oddalona w dniu 12 grudnia 2002 r. (B 1348/02, Sammlung 16771) na podstawie tego, że nie miało w niej miejsca oczywiście błędne zastosowanie prawa, czyniące Verfassungsgerichtshof właściwym do rozpoznania sprawy. W wyroku Verfassungsgerichtshof orzekł w szczególności:

„Od wydania decyzji Komisji z dnia 22 maja 2002 r., Verfassungsgerichtshof może uznać, że zakaz wprowadzania w życie pomocy, przewidziany w art. 88 ust. 3 WE (poprzednio art. 93 ust. 3 traktatu WE), nie sprzeciwia się, przynajmniej w sposób oczywisty, możliwości stosowania § 2 ust. 1 ustawy EAVG. W konsekwencji właściwy organ administracji był uprawniony, w miarę możliwości, do stosowania tego przepisu.

Kwestia, czy decyzja Komisji — jak stwierdza się w skardze — naruszała prawo wspólnotowe, powinna być rozstrzygnięta przez Verfassungsgerichtshof jedynie w przypadku, gdy naruszenie to było oczywiste, a więc jeżeli mogło być ono stwierdzone bez dogłębnego badania [...] lub gdy kwestia ta wiąże się z zagadnieniem z zakresu prawa konstytucyjnego. Sytuacja taka nie ma jednak miejsca w niniejszym przypadku, nawet w następstwie wyroku Trybunału z dnia 21 listopada 1991 r. (Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires i Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, C-354/90, Rec. str. 1-5505 [...]), w którym rozstrzygnięto kwestię skutków wywołanych przez brak zgłoszenia, lecz nie rozstrzygnięto kwestii legalności zezwolenia na pomoc udzielonego przez Komisję w sposób oczywisty ze skutkiem wstecznym". [tłumaczenie nieoficjalne]

26 Na wniosek spółki Planai Verfassungsgerichtshof skierował sprawę do Verwaltungsgerichtshof.

27 Trzecia ze skarżących w postępowaniu przed sądem krajowym, czyli spółka Gerlitzen, jest także przedsiębiorstwem eksploatującym linowe koleje naziemne. Zaskarżyła ona do Verfassungsgerichtshof decyzję wydaną w dniu 29 października 2002 r. przez Finanzlandesdirektion für Kärnten, która oddalała wniesioną przez nią skargę na odmowę zwrotu podatku energetycznego za lata 1999–2001. W dniu 12 grudnia 2002 r. skarga ta została oddalona w wyroku odsyłającym do uzasadnienia wyżej wymienionego wyroku wydanego w tym samym dniu w sprawie B 1348/02. Na wniosek Gerlitzen Verfassungsgerichtshof skierował sprawę do Verwaltungsgerichtshof.

28 Verwaltungsgerichtshof zastanawia się w pierwszej kolejności nad skutkami decyzji z dnia 22 maja 2002 r. w odniesieniu do skarg wniesionych przez trzy skarżące w postępowaniu przed sądem krajowym, ponieważ decyzja ta wyraźnie dotyczy okresu sprzed jej wydania, a w drugiej kolejności nad tym, czy w następstwie tej decyzji należy jeszcze uwzględnić zakaz wprowadzania w życie pomocy przewidziany w art. 88 ust. 3 WE.

29 Verwaltungsgerichtshof zastanawia się w szczególności nad tym, czy w tym względzie mają znaczenie daty złożenia wniosków o zwrot, czy daty wydania przez właściwy organ administracji decyzji w sprawie tych wniosków. Sąd ten podkreśla bowiem, że dwie pierwsze skarżące w postępowaniu przed sądem krajowym złożyły wnioski przed wydaniem decyzji z dnia 22 maja 2002 r., natomiast trzecia z nich — po jej wydaniu.

30 Verwaltungsgerichtshof uważa, że wyrok Trybunału z dnia 21 października 2003 r. w sprawach połączonych C-261/01 i C-262/01 Van Calster i in. (Rec. str. I-12249, pkt 53 i nast. oraz pkt 73) mógłby być interpretowany w ten sposób, że konsekwencją pozytywnej decyzji Komisji nie może być zgodność z prawem systemu pomocy wprowadzonego w życie z naruszeniem art. 88 ust. 3 WE.

31 Sąd ten zaznacza jednak, że okoliczności faktyczne w wyżej wymienionym wyroku w sprawie Van Calster i in. różnią się od sytuacji w postępowaniach przed sądem krajowym w niniejszym przypadku. W sprawach tych, przede wszystkim, zaliczenie środka do pomocy państwa wynikało z okoliczności, że zwrot [podatku energetycznego] dokonywany był w sposób selektywny, a zatem przyznanie tego zwrotu także tym przedsiębiorstwom, które z niego nie skorzystały na podstawie uregulowań krajowych, w celu przywrócenia sytuacji zgodnej z prawem wspólnotowym, stanowiłoby zaledwie jedną z możliwości uniknięcia istnienia bezprawnej pomocy lub zapewnienia przestrzegania zakazu wprowadzania w życie pomocy [niezgodnej ze wspólnym rynkiem]. Sąd ten dodaje, że w wyroku w sprawie Van Calster i in. miała miejsce sytuacja, w której rozporządzenie nr 659/1999 nie było jeszcze stosowane. Wreszcie w sprawie Van Calster i in. skutek wsteczny przyznany ostatecznie przez ustawodawcę belgijskiego w odniesieniu do danego przepisu prawa nie został ujawniony w trakcie postępowania przed Komisją, podczas gdy w postępowaniach przed sądem krajowym Komisja świadomie przystąpiła do badania obejmującego okres miniony i stwierdziła zgodność środka ze wspólnym rynkiem.

32 W tych okolicznościach Verwaltungsgerichtshof postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy stosowanie krajowego przepisu ustawy, na podstawie którego przedsiębiorstwom, których głównym przedmiotem działalności, jak stwierdzono, nie jest produkcja dóbr materialnych, nie przysługuje zwrot podatku energetycznego, i dlatego podlega kwalifikacji jako pomoc państwa w rozumieniu art. 87 WE, jest sprzeczne z zakazem wprowadzania w życie [pomocy uznanej za niezgodną ze wspólnym rynkiem], przewidzianym w art. 88 ust. 3 WE, również w sytuacji gdy przepis ten nie został zgłoszony Komisji przed jego wejściem w życie, lecz Komisja na podstawie art. 87 ust. 3 WE uznała pomoc za zgodną ze wspólnym rynkiem w odniesieniu do minionego okresu, a wniosek o zwrot dotyczy podatku należnego za tamten okres?

2) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pierwsze pytanie:

Czy w takiej sytuacji zakaz wprowadzania w życie [pomocy uznanej za niezgodną ze wspólnym rynkiem] wymaga dokonania zwrotu [podatku energetycznego] nawet w przypadkach, w których wnioski przedsiębiorstw usługowych zostały złożone po wydaniu przez Komisję decyzji odnośnie okresów rozliczeniowych sprzed tej daty?"

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

33 W postawionych pytaniach sąd krajowy zmierza w istocie do ustalenia, w pierwszej kolejności, czy art. 88 ust. 3 WE należy interpretować w ten sposób, że zobowiązuje on sądy krajowe do niestosowania przepisów wyłączających w odniesieniu do niektórych przedsiębiorstw częściowy zwrot podatku energetycznego — co może stanowić pomoc państwa, która nie została zgłoszona — nawet po uznaniu przez Komisję na podstawie art. 87 ust. 3 WE, że pomoc ta jest zgodna ze wspólnym rynkiem w odniesieniu do okresu, za który żądany jest zwrot. W tym kontekście sąd krajowy w drugiej kolejności podnosi kwestię, czy istotna jest data złożenia przez przedsiębiorstwo wniosku o zwrot.

34 Tytułem wstępu, w celu udzielenia odpowiedzi na pytanie sformułowane przez sąd krajowy w treści postanowienia odsyłającego należy zaznaczyć, że ponieważ rozporządzenie nr 659/1999 zawiera przepisy o charakterze proceduralnym, znajdują one zastosowanie do wszystkich postępowań administracyjnych w zakresie pomocy państwa toczących się przed Komisją w chwili wejścia w życie rozporządzenia nr 659/1999, tj. w dniu 16 kwietnia 1999 r. (wyrok z dnia 6 października 2005 r. w sprawie C-276/03P Scott przeciwko Komisji, Rec. str. I-8437, który domyślnie utrzymuje w mocy wyrok Sądu z dnia 10 kwietnia 2003 r. w sprawie T-366/00 Scott przeciwko Komisji, Rec. str. II-1763, pkt 52).

35 Jednakże, jak wynika z motywu drugiego oraz z całości przepisów rozporządzenia nr 659/1999, normuje ono oraz wzmacnia praktykę Komisji w zakresie badania pomocy państwa i nie zawiera żadnych przepisów dotyczących praw i obowiązków sądów krajowych, które w dalszym ciągu regulowane są w traktacie, którego wykładni dokonuje Trybunał.

36 W tym względzie należy przede wszystkim przypomnieć, że wprowadzenie w życie systemu kontroli pomocy państwa, zgodnie z art. 88 WE i właściwego orzecznictwa Trybunału, należy z jednej strony do Komisji, a z drugiej strony, do sądów krajowych.

37 Bezsporne jest, że w ramach kontroli przestrzegania przez państwa członkowskie obowiązków nałożonych na nie przez art. 87 WE i 88 WE, sądy krajowe i Komisja wykonują odrębne i uzupełniające się zadania (zob. wyroki z dnia 11 lipca 1996 r. w sprawie C-39/94 SFEI i in., Rec. str. I-3547, pkt 41 oraz wyżej wymieniony wyrok w sprawie Van Calster i in., pkt 74).

38 Podczas gdy ocena zgodności pomocy ze wspólnym rynkiem należy do wyłącznych kompetencji Komisji, sądy krajowe, działające pod kontrolą sądów wspólnotowych, czuwają nad ochroną praw jednostek w przypadku naruszenia obowiązku uprzedniego zgłoszenia Komisji pomocy państwa, przewidzianego w art. 88 ust. 3 WE (wyżej wymieniony wyrok w sprawie Van Calster i in., pkt 75).

39 Aby sąd krajowy mógł stwierdzić, czy dany środek państwowy został wprowadzony z naruszeniem art. 88 ust. 3 WE, sąd ten może stanąć przed koniecznością dokonania wykładni pojęcia pomocy, przedstawionego w art. 87 ust. 1 WE (wyrok

z dnia 15 lipca 2004 r. w sprawie C-345/02 Pearle i in., Rec. str. I-7139, pkt 31). Sąd ten ma więc obowiązek zbadać w szczególności, czy sporny środek jest korzystny oraz czy jest on selektywny, tzn. sprzyja on niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE.

40 W drugiej kolejności należy przypomnieć, że pomoc w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE, wprowadzona w życie z naruszeniem obowiązków wynikających z art. 88 ust. 3 WE, jest bezprawna (zob. wyżej wymieniony wyrok w sprawie Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires i Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, pkt 17 oraz wyrok z dnia 27 października 2005 r. w sprawach połączonych od C-266/04 do C-270/04, C-276/04 i od C-321/04 do C-325/04 Nazairdis i in., Rec. str. I-9481, pkt 30; zob. także definicję pomocy przyznanej bezprawnie zawartą w art. 1 lit. f) rozporządzenia nr 659/1999).

41 Skutkiem decyzji Komisji uznającej niezgłoszoną pomoc za zgodną ze wspólnym rynkiem nie jest konwalidacja a posteriori aktów wykonawczych nieważnych z powodu podjęcia ich z naruszeniem zakazu przewidzianego w art. 88 ust. 3 zdanie ostatnie WE, gdyż byłoby to sprzeczne z bezpośrednią skutecznością wspomnianego postanowienia i naruszałoby interesy jednostek, które sądy krajowe mają za zadanie chronić. Jakakolwiek inna wykładnia sprzyjałaby nieprzestrzeganiu przez dane państwo członkowskie wspomnianego postanowienia i pozbawiałaby go skuteczności (zob. wyżej wymienione wyroki w sprawach Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires i Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, pkt 16 oraz wyżej wymieniony wyrok w sprawie Van Calster i in., pkt 63).

42 Jak bowiem podkreślił rzecznik generalny w pkt 50 opinii, gdyby w ramach planu pomocy, zgodnego ze wspólnym rynkiem bądź nie, nieprzestrzeganie art. 88 ust. 3 WE nie powodowało większych zagrożeń i sankcji niż jego przestrzeganie, w znacznym stopniu osłabiałoby to bodziec państw członkowskich do zgłaszania pomocy i oczekiwania na wydanie decyzji w przedmiocie jej zgodności ze wspólnym rynkiem, a w konsekwencji zmniejszałoby również zakres kontroli Komisji.

43 W tym względzie niewielkie znaczenie ma sprecyzowanie w decyzji, że Komisja obejmuje swą oceną spornej pomocy okres poprzedzający jej wydanie, jak w przypadku decyzji z dnia 22 maja 2002 r., będącej przedmiotem postępowań przed sądem krajowym.

44 W odniesieniu do sądów krajowych w pkt 38 niniejszego wyroku przypomniano, że ciąży na nich obowiązek ochrony praw jednostek przed ewentualnym naruszeniem przez władze krajowe zakazu wprowadzania w życie pomocy przed wydaniem przez Komisję decyzji zezwalającej.

45 W tym względzie, w braku właściwych uregulowań wspólnotowych, krajowy porządek prawny każdego państwa członkowskiego ma wskazać właściwy sąd i określić zasady proceduralne dotyczące środków prawnych służących ochronie praw jednostek wywodzonych z prawa wspólnotowego, przy czym, po pierwsze, zasady te nie mogą być mniej korzystne aniżeli te służące realizacji praw wywodzonych z krajowego porządku prawnego (zasada równoważności) oraz, po drugie, nie mogą one uczynić wykonywania w praktyce uprawnienia przyznanego przez prawo wspólnotowe niemożliwym ani nadmiernie trudnym (zasada skuteczności) (zob. wyroki z dnia 12 września 2006 r. w sprawie C-300/04 Eman i Sevinger, Zb.Orz. str. I-8055, pkt 67; oraz wyrok z dnia 19 września 2006 r. w sprawach połączonych C-392/04 i C-422/04 i-21 Germany i Arcor, Zb.Orz. str. I-8559, pkt 57).

46 W zależności od charakteru środków prawnych przewidzianych w prawie krajowym, do sądu krajowego może więc wpłynąć wniosek o przyjęcie środków tymczasowych, jak przykładowo zawieszenie spornych środków w celu ochrony interesów jednostek, a w szczególności, w celu ochrony zainteresowanych podmiotów dotkniętych zakłóceniem konkurencji spowodowanym przez bezprawnie przyznaną pomoc (zob. wyżej wymieniony wyrok w sprawie SFEI i in., pkt 52).

47 Trybunał orzekł zresztą, że sądy krajowe mają obowiązek zapewnić jednostkom, które mogą udowodnić naruszenie obowiązku zgłoszenia, że zgodnie z prawem krajowym zostaną z niego wyciągnięte wszelkie konsekwencje, tak w odniesieniu do ważności aktów wykonawczych dla środków pomocowych, jak i w odniesieniu do zwrotu wsparcia finansowego przyznanego z naruszeniem tego postanowienia lub ewentualnych środków tymczasowych (wyżej wymienione wyroki w sprawach Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires i Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, pkt 12; Adria-Wien Pipeline i Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke, pkt 26 i 27 oraz Van Calster i in., pkt 64 oraz wyrok z dnia 21 lipca 2005 r. w sprawie C-71/04 Xunta de Galicia, Rec. str. I-7419, pkt 50).

48 Przy orzekaniu sąd krajowy powinien chronić interesy jednostek. Ma jednak przy tym obowiązek uwzględnienia w pełni interesów wspólnotowych (zob. analogicznie wyrok z dnia 20 września 1990 r. w sprawie C-5/89 Komisja przeciwko Niemcom, Rec. str. I-3437, pkt 19).

49 W odniesieniu do częściowego zwrotu podatku stanowiącego bezprawną pomoc z powodu przyznania jej z naruszeniem obowiązku zgłoszenia, nakazanie jej zwrotu na rzecz innych przedsiębiorstw byłoby niezgodne z interesami wspólnotowymi, jeżeli skutkiem takiej decyzji byłoby rozszerzenie kręgu beneficjentów pomocy, co zwiększa skutki tej pomocy zamiast je wyeliminować (zob. podobnie wyrok z dnia 15 czerwca 2006 r. w sprawach połączonych C-393/04 i C-41/05 Air Liquide Industries Belgium, Zb.Orz. str. I-5293, pkt 45).

50 Jak bowiem wskazał rzecznik generalny w pkt 74 opinii, sądy krajowe muszą czuwać nad tym, aby wprowadzane przez nie środki naprawcze mogły rzeczywiście eliminować skutki pomocy udzielonej z naruszeniem art. 88 ust. 3 WE, i nie mogą one po prostu rozszerzać pomocy na większą grupę beneficjentów.

51 Należy ponadto zaznaczyć, że w postępowaniach przed sądem krajowym wnioski o udzielenie bezprawnej pomocy, czyli wnioski o częściowy zwrot podatku energetycznego, można przyrównać do wniosków o częściowe zwolnienie z zapłaty tego podatku. Jak jednak wynika z orzecznictwa, podmioty zobowiązane do zapłaty podatku nie mogą w celu uniknięcia zapłaty podatku powoływać się na okoliczność, iż zwolnienie od tego podatku, z którego korzystają inne przedsiębiorstwa, stanowi pomoc państwa (wyroki z dnia 20 września 2001 r. w sprawie C-390/98 Banks, Rec. str. I-6117, pkt 80; z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawach połączonych C-430/99 i C-431/99 Sea-Land Service i Nedlloyd Lijnen, Rec. str. I-5235, pkt 47; wyżej wymieniony wyrok w sprawie Nazairdis i in., pkt 42 oraz Air Liquide Industries Belgium, pkt 43).

52 Sąd krajowy, który musi dokonać analizy spornego środka w celu zbadania, czy pokrywa się on z pojęciem pomocy z art. 87 ust. 1 WE, powinien co do zasady dysponować informacjami umożliwiającymi mu stwierdzenie, czy zamierzony środek zapewnia ochronę praw jednostek poprzez zniesienie skutków pomocy względem konkurentów przedsiębiorstwa będącego jej beneficjentem, i jednocześnie w pełni uwzględnić prawo wspólnotowe i nie przyjmować środka, którego jedynym skutkiem byłoby rozszerzenie kręgu beneficjentów tej pomocy.

53 Pytanie drugie postawione przez sąd krajowy dotyczy sytuacji, w której — jak w zawisłym przed sądem krajowym sporze między spółką Gerlitzen i Finanzlandesdirektion für Kärnten — wniosek o częściowy zwrot podatku energetycznego, który stanowił pomoc przyznaną bezprawnie z powodu jej niezgłoszenia, został złożony po wydaniu decyzji Komisji uznającej pomoc za zgodną ze wspólnym rynkiem.

54 Jak przypomniano w pkt 41 i 42 niniejszego wyroku, skutkiem decyzji z dnia 22 maja 2002 r. uznającej pomoc państwa za zgodną ze wspólnym rynkiem nie jest konwalidacja a posteriori aktów wykonawczych do tej pomocy, nieważnych z powodu podjęcia ich z naruszeniem zakazu przewidzianego w art. 88 ust. 3 zdanie ostatnie WE.

55 Z powyższego wynika, że nie ma znaczenia, czy wniosek został złożony przed czy po wydaniu decyzji uznającej pomoc za zgodną ze wspólnym rynkiem, ponieważ wniosek ten ma związek z bezprawną sytuacją wynikającą z braku zgłoszenia.

56 W zależności od możliwości pozostawionych w prawie krajowym oraz przewidzianych w nim środków prawnych sąd krajowy może więc, w zależności od przypadku, nakazać zwrot bezprawnie przyznanej pomocy przez jej beneficjentów, nawet jeżeli później została ona uznana przez Komisję za zgodną ze wspólnym rynkiem. Sąd krajowy może również stanąć przed koniecznością rozstrzygnięcia w przedmiocie odszkodowania za szkodę poniesioną wskutek bezprawności środka pomocowego.

57 Sąd krajowy musi przy tym dążyć do zachowania interesów jednostek i jednocześnie w pełni uwzględnić interesy wspólnotowe, czuwając przede wszystkim nad tym, by nie wydać decyzji, której jedynym skutkiem mogłoby być rozszerzenie kręgu beneficjentów bezprawnej pomocy.

58 Mając na uwadze powyższe rozważania, na postawione pytania należy odpowiedzieć, że art. 88 ust. 3 zdanie ostatnie WE należy interpretować w ten sposób, że na sądach krajowych ciąży obowiązek ochrony praw jednostek przed ewentualnym naruszeniem przez władze krajowe zakazu wprowadzania w życie pomocy przed wydaniem przez Komisję decyzji zezwalającej. Sądy krajowe muszą przy tym w pełni uwzględniać interesy wspólnotowe i nie mogą przyjąć środka, którego jedynym skutkiem byłoby rozszerzenie kręgu beneficjentów pomocy.

59 W związku z tym, że decyzja Komisji uznająca niezgłoszoną pomoc państwa za zgodną ze wspólnym rynkiem nie powoduje konwalidacji a posteriori aktów wykonawczych nieważnych z powodu podjęcia ich z naruszeniem zakazu przewidzianego w art. 88 ust. 3 zdanie ostatnie WE, nie ma znaczenia fakt, czy wniosek został złożony przed czy po wydaniu decyzji uznającej pomoc za zgodną ze wspólnym rynkiem, ponieważ wniosek ten ma związek z bezprawną sytuacją wynikającą z braku zgłoszenia.

W przedmiocie kosztów

60 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem; do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 88 ust. 3 zdanie ostatnie WE należy interpretować w ten sposób, że na sądach krajowych ciąży obowiązek ochrony praw jednostek przed ewentualnym naruszeniem przez władze krajowe zakazu wprowadzania w życie pomocy przed wydaniem przez Komisję decyzji zezwalającej. Sądy krajowe muszą przy tym w pełni uwzględniać interesy wspólnotowe i nie mogą przyjąć środka, którego jedynym skutkiem byłoby rozszerzenie kręgu beneficjentów pomocy.

W związku z tym, że decyzja Komisji uznająca niezgłoszoną pomoc państwa za zgodną ze wspólnym rynkiem nie powoduje konwalidacji a posteriori aktów wykonawczych nieważnych z powodu podjęcia ich z naruszeniem zakazu przewidzianego w art. 88 ust. 3 zdanie ostatnie WE, nie ma znaczenia fakt, czy wniosek został złożony przed czy po wydaniu decyzji uznającej pomoc za zgodną ze wspólnym rynkiem, ponieważ wniosek ten ma związek bezprawną sytuacją wynikającą z braku zgłoszenia.

Podpisy